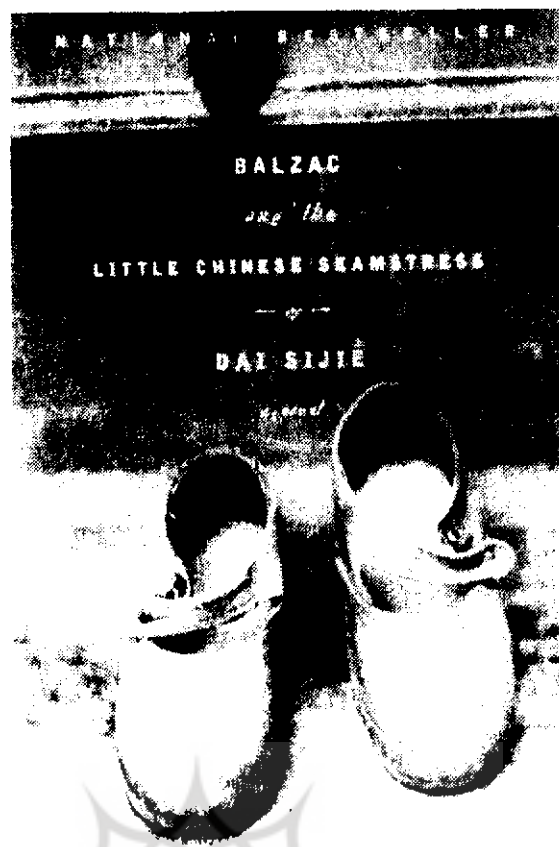

دخترک دوزنده چینی

- Balzac and the little Chinese seamstress
- Dai Sijie
- Translated from the French by Ina Rilke
- 184 pages
- New York, Anchor Books
- 2001

دای سی جی در ۱۹۵۴ در چین به دنیا آمد و در ۱۹۸۴ آن کشور را به قصد فرانسه ترک کرد. از آن زمان تا کنون وی به عنوان یک فیلم‌ساز در فرانسه کار می‌کند و می‌زید. کتاب بالزاک و دخترک دوزنده چینی نخستین ناول اوست که با استقبال فراوان، به ویژه در فرانسه، رو به رو شد. این کتاب که در سال ۲۰۰۰ میلادی به زبان فرانسه منتشر گردید مدتها جزو پربروش‌ترین کتابهای آن کشور بود و پنج جایزه ادبی را در فرانسه از آن خود کرد. سپس حق انتشار کتاب به ۱۹ کشور جهان فروخته شد و در سال ۲۰۰۱ توسط اینا ریلک از فرانسه به انگلیسی ترجمه شد و به مدت ۲۳ هفته جزو فهرست پرفروش‌ترین کتابهای نیویورک تایمز به حساب می‌آمد. انقلاب فرهنگی چین در سال ۱۹۶۶ آغاز شد و تا یک دهه بعد ادامه یافت. مائو با این انقلاب مصمم به نفی گذشته، ایده‌های گذشته، فرهنگ گذشته، رسوم و عادات گذشته شد. او و رفقایش بورژوازی شهری را دشمن خلق اعلام کردند و کاری عظیم برای بازآموزی جوانان این طبقه اجتماعی آغاز نمودند. بین سالهای ۱۹۶۸ و ۱۹۷۵ تقریباً ۱۲ میلیون جوان به منظور بازآموزی به دهات و روستاهای کشور اعزام شدند تا توسط زارعین بی‌سواد که صرفاً به دلیل وابستگی به طبقه دهاقین، موجوداتی برتر و محق‌تر محسوب می‌شدند، بازآموزی گردند. دای، نویسنده کتاب نیز یکی از این میلیون‌ها جوان بورژوا بود که سالهای ۱۹۷۱ تا ۱۹۷۴ را در کرهستان گذراند. کتاب بالزاک و دخترک دوزنده چینی انعکاسی از سالهای بازآموزی اوست.

قصه در سال ۱۹۷۲ آغاز می‌شود، انقلاب فرهنگی در جریان است، دانشگاه‌ها بسته است و روشنفکران مرتجع از کارهای کشور برکنار شده‌اند. در این شرایط راوی داستان که پسر نوجوان است و در طول کتاب «بی‌نام» می‌ماند همراه دوستش «لو» به کوهستانی دور افتاده تبعید می‌شود. هر دوی آنها به طبقه «دشمن خلق» تعلق دارند. راوی پسر پزشکی نامدار است و لو فرزند دندانپزشک مائو. گناه پدر لو آن است که نزد دوستانش مباحث کرده است که دندانهای خراب شخص رئیس مائو را او تعویض کرده است و این در حد آشکار کردن یک راز امنیت ملی برای دندانپزشک و خانواده‌اش گران تمام می‌شود.

در کوهستانی که دو جوان بورژوا به آن وارد می‌شوند هیچ کتابی غیر از کتابهای علمی و آنها که مائو و رفقایش نوشته‌اند، و هیچ ایده‌ای که مستقیماً از دیدگاه‌های کمونیستی حکومتی در نیامده باشد، و حتی هیچ موسیقی از نوع غربی امکان وجود ندارد. تنها ساعت روستا، ساعت شماتپه‌ای یکی از پسرهاست که باعث حیرت و سر درگمی روستائیان می‌شود. راوی ویولونی دارد که در فصل اول کتاب با آن قطعه‌ای از موزارت برای روستائیان اجرا می‌کند. لو نگران است، چه موسیقی غربی توسط رهبران کمونیست ممنوع اعلام شده است، روستائیان اما هرگز نام موزارت را نشنیده‌اند، شوخ طبعی نویسنده که در جای جای کتاب خود را به رخ می‌کشد، اینجا به کمک لو می‌آید، مشکل حل می‌شود، لو اعلام می‌کند که قطعه نواخته شده سرودی است به

نام «موزارت به رئیس مائو می اندیشد».

کار پسران سخت و کمرشکن است، آنان می بایست سطل های مملو از فاضلاب و مدفوع را از جاده های کوهستانی بالا و پایین ببرند تا از آنها برای حاصلخیز کردن زمینهای زراعی استفاده شود و یا در معدن کار کنند. آنچه ناگهان دنیای کسل کننده و بی روح آنان را تغییر می دهد دو عامل است اول وجود دختر زیبای خیاط دوره گردی که پسر از آن رابطه ای عاشقانه با او پیدا می کند و دیگر یافتن یک چمدان کتابهای ترجمه شده ادبیات غرب که آنان را یکباره به دنیای بالزاک، دوما، رولان، دیکنز و تولستوی می برد. این چمدان متعلق به پسر شاعری نامدار است که او نیز برای بازآموزی به کوهستان مزبور اعزام شده است. لو مصمم می شود که با خواندن کتابها و یا شرح قصه به زبان ساده تر، دخترک را از یک دهقان ساده به زنی فرهیخته بدل کند، شوخ طبعی نویسنده مشهود است، گویی لو نیز چون مائو خواهان آن است که دخترک دوزنده را بازآموزی کند. و باز نکته ای دیگر آنکه این دو دشمن خلق به عمق کوهستانهای دور افتاده فرستاده شده اند تا از دسترسی به کتابها، ادبیات و فرهنگ غربی دور بمانند، اما اتفاق آنکه در آن دور افتاده ترین کوهستانها، ناگهان سفره ای از غنی ترین نوع ادبیات غرب گسترده می گردد و این دو جوان و آن دخترک دهقان زاده که شاید در زندگی عادی هرگز نیز نامی از چنان بزرگانگی نمی شنید، دو زانو بر این سفره جهانی می نشینند و سیر و پر از لذت زندگی، از معنای آزادی، از مفهوم فرد، از کشش عشق و از شادابی جوانی لقمه می گیرند.

کتاب قطعاً یک داستان تاریخی نیست اگر چه بر پایه تاریخ نگاشته شده است، صرفاً نیز یک داستان عاشقانه نیست اگر چه عشق از نخهای نامرئی میان شخصیتهای آن است، حتی عشق بیان نشده که نوع دردمندانه، خاموش و در عین حال زمینی اش از سوی راوی - که بی نام است - دخترک دوزنده را - که او نیز در کتاب نامی ندارد - در بر می گیرد.

پیام کتاب نیز بی شک پیامی سیاسی نیست. اگر چه با زبانی غیر استدلالی و بسیار حسی از فشار برای تغییر، سخن می گوید، از سانسور می نالد و از دیکتاتوری می شکایت. با اینهمه پیام کتاب سر خم کردن به قدرت ادبیات است و کشف زیبایی و شهود عشق که خود پیامی جهانی است. پیام کتاب سروری و شکوه ادبیات است که حتی در کوهستانی دور افتاده در چین پادشاهی می کند و البته از آن گریزی نیز نیست. و اساساً ادبیات چیست جز همانا عشق و زیبایی و اشتیاق آدمی برای انسان بودن و انسان شدن. و این است که کتاب کوچک بالزاک و دخترک دوزنده چینی بی آنکه عاقبت پر عاقبتی داشته باشد، پایان می گیرد. تنها بارقه ای از آزادی در آن آخرین صفحات کتاب دیده می شود، وقتی که خواننده نگران تصمیم اساسی دخترک دوزنده است که روستا را رها کرده و به دنبال زیبایی و آزادی، شاید راهی پر گناه و به هر حال غیر

معمول را انتخاب می‌کند و راوی که سرگردان است و لو که تنهاست، با اینهمه آن بارقه آزادی در آخرین صفحات کتاب مثل خبر یک آشوب، تمام آرامش و سکون تمکین را از کتاب می‌گیرد. کتاب بالزاک و دخترک دوزنده چینی طعمی گس، اندکی تلخ اما به یاد ماندنی در دهان باقی می‌گذارد.

زکما

ماهنامه هنر و ادبیات
منتشر شد

زکما
با آثاری از
ویرانه‌ها، از صدای سلاجی، از صدای کسوف، از صدای احمد سوری
از نویسندگانی که در فضای خرابه‌ها، در ملک‌نواح طوفانی، از اجداد ما
از اجداد ما، با صدای آوازهای شکر و مصلحت‌گشایی، در دور آبیان
از روحا همکار، از خواب دوزخ، از لاشه‌های معلق، از صبیله سنجی
از یاد و ذهن، از طبع‌های انسانی و
از فریاد و سوزش، از جگرهای سوخته، از زبان‌ها، از بوقی که
تا پیشتر خرابه‌ها، از جگرهای سوخته

ویژه هنر و ادبیات
اردیبهشت ۱۳۸۵ - ۷۰ تومان

